

۱۵۹۷/۲

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

مطالعه زبان و ادبیات قرآن
با تکیه بر آراء فاضل صالح سامرائی

دکتر امانی

لیلا ربیخس

انتشارات نظری

سرشناسه	: امانی ، رضا / ۱۳۶۰
عنوان و نام پدیدآور	: مطالعه زبان و ادبیات قرآن (با تکیه بر آراء فاضل صالح سامرائی) / رضا امانی - لیلا زربخش
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات نظری ۱۳۹۶
مشخصات ظاهری	: ۲۳۲ ص
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۲۸۹-۷۰۵-۳
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه
عنوان دیگر	: قرآن - مسائل لغوی - مسائل ادبی - بررسی و شناخت
موضوع	: سامرائی، فاضل صالح، ۱۹۳۲ - م
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۶م ۸لف / BPA۲
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۱۵۳
شناسه افزوده	: زربخش، لیلا
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۷۴۵۴۴۰

نام کتاب: مطالعه زبان و ادبیات قرآن (با تکیه بر آراء فاضل صالح سامرائی)

نویسنده: رضا امانی - لیلا زربخش

نوبت چاپ: اول - ۱۱۰

شمارگان: ۷۰۰

« کلیه حقوق مادی، چاپ و نشر مخصوصه نشر محفوظ ناشر می‌باشد »

دفتر مرکزی: تهران، خیابان ولی‌عصر (عج)، خیابان شهید حمال‌الدین

اسدآبادی (یوسف آباد)، نبش خیابان فتحی شقاقی، جنب بانک انصار

پلاک ۳۲، طبقه ۲، واحد ۱۷

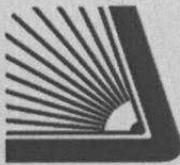
E-mail: nazaribook@yahoo.com

www.nashrenazari.com

تلفن: ۸۸۱۰۲۷۷۵

همراه: ۰۹۱۹۰۱۲۹۴۵۵

قیمت: ۱۸۰۰۰۰ ریال

انتشارات نظری

فهرست

۵	مقدمه
۹	فصل اول: مطالعات زبانشناختی و ادبی قرآن و فاضل صالح السامرائی
۱۱	۱- مطالعات زبانشناختی و ادبی قرآن
۱۷	۲- فاضل صالح السامرائی
۲۱	فصل دوم: بررسی زبانشناختی آیات قرآنی
۲۳	۱- ساختارهای نحوی
۶۷	۲- ساختارهای آوایی
۸۳	فصل سوم: بررسی صرفی- نحوی آیات قرآن
۸۵	۱- ساختارهای صرفی
۱۴۸	۲- ساختارهای نحوی
۱۶۹	فصل چهارم: بررسی بلاغی آیات قرآنی
۱۷۱	۱- تقدیم و تأخیر
۱۹۶	۲- ذکر و حذف
۲۱۶	۳- تأکید
۲۲۹	فهرست منابع

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»

(الحمد لله رب العالمين و صلى الله على محمد و آله الطيبين الطاهرين)

سخن پروردگار حارث را از جمال و جلال و احسن الحدیث است. سخن گفتن خداوند با انسان، از شورانگیزترین هاله‌ها برین نموده‌های آن حقیقت برین برای آدمی است. بشر طالب علم نیز با قرائت آیات قرآن، بدین معرفت خویش از آن اقتباس نور می‌کند و با تأمل در بیان اعجازین آن به راهبردهای تازه‌ای در جانبداری از اصالت‌های دین دست می‌یابد. در بیان فصاحت و بلاغت بی‌نظیر قرن کریم و اذعان به عجز بندگان در آوردن همانند آن، انسان‌هایی وارسته با ذوق سرشار خود را در تمام زوایای این متن مقدس پرداخته و با بررسی آن، نتایج ارزشمندی در بیان ریایی و بلاغت بی‌نظیر سخن پروردگار به دست آورده‌اند که خود شیوه‌ای بسیار مؤثری در استنباط مابهم والای قرآن کریم نیز به شمار می‌آید.

از جمله محققان ادبی قرآن در دوره معاصر که با رویکرد ربن‌شناختی به مسائلی نو در حیطه تبیین آیات قرآن کریم مطرح نموده و با اندیشه‌ای خاص برگرفته از نحوه سخن و بلاغت و با تکیه بر سیاق آیات به آن‌ها پاسخ داده است، دکتر فاضل صالح السامرائی می‌باشد که هم اکنون نیز در دانشگاه الشارقه کشور امارات مشغول تدریس و تحقیق است. ایشان در آثار مکتوب خود با نگرش درون‌متنی و دقت در سیاق و مناسبات میان آیات و سوره‌ها، به توضیح وجوه زبانشناختی و ادبی آن‌ها پرداخته است. با وجود این که دکتر السامرائی در بررسی‌های خود نظرات محققان گذشته را نیز مطرح نموده، اما نوآوری خاص ایشان در ذکر آیات مشابه و توجه به سیاق آنها موجب شده تا جلوه‌هایی بدیع از انسجام آیات و سوره‌ها را در برابر دیدگان خوانندگان به نمایش درآورد.

در این نوشتار که با هدف هرچه بیشتر معرفی اندیشه‌های این قرآن‌پژوه برجسته به جامعه قرآنی کشور انجام پذیرفته، پس از مطالعه و بررسی آثار دکتر فاضل صالح السامرائی که شامل سیزده جلد کتاب در زمینه زبان و ادبیات قرآن کریم می‌باشد، به استخراج مطالبی که دربرگیرنده‌ی نوآوری و عقاید خاص ایشان در حوزه زبان و ادبیات قرآن کریم است، پرداخته شد و سپس متناسب با ساختارهای مختلف زبان عربی (شامل ساختارهای لغوی، آوایی، صرفی، نحوی و بلاغی)، دسته‌بندی و بیان شده است. ایشان در آثار خود با توجه به اعجاز همه‌جانبه‌ی سخن پروردگار، با ذکر نمونه‌هایی از زیبایی‌های زبانی و ادبی آیات قرآن به این نتیجه می‌رسد که هرگونه تغییر در چینش واژگان، نظم و زیبایی زبانی و بیانی آیه را بر هم زده و فاقد نایب سبکی یا معنایی موجود خواهد شد و در واقع نوعی آسفتگی معنایی به بار می‌آورد.

از جمله تألیفات دکتر السامرائی در مباحث زبانشناختی، ادبی، بلاغت، صرف و نحو و زیباشناسی قرآن، عبارتند از:

الف. "أسئلة بيانية في القرآن الكريم" که در پاسخ به پرسش‌های مطرح شده، به بیان دلایل تفاوت‌های جزئی موجود در آیات مشابه پرداخته شده است.

ب. "التعبير القرآني" در بیان ساختارهای عبارتی قرآنی شامل ساختارهای جملات اسمیه و فعلیه و نیز صیغه‌های مختلف و وجوه زیبایی نهفته در آیات مشابه می‌باشد؛ مانند آیات (سارعوا إلى مغفرة من ربكم) (آل عمران / ۱۳۳) و (س بقوا إلى مغفرة من ربكم) (الحديد / ۲۱). یا: دلیل ذکر یا عدم ذکر (من) در آیات (سورة من مثله) (البقرة / ۲۳)؛ (فأتوا بسورة مثله) (یونس / ۳۸) و (فأتوا بعشر سور مثله) (هود / ۱۳).

ج. "من أسرار البيان القرآني" ذکر تفاوت‌های معنایی مصادری همچون (ائم و اثم، عصیان و معصیه، غفران و مغفرة، الخسر و الخسار و الخسران، الثواب و المثوبة) و نیز صفاتی

مانند (آثم و اثمیم، سمیع و سماع) که در قرآن کریم با عنایت به معانی صحیح این واژگان، هر یک در جایگاه مخصوص خود قرار گرفته‌اند.

د. "الجملة العربیة، تألیفها و أقسامها" در ذکر انواع جملات زبان عربی شامل جملات اسمیه و فعلیه، شرطیه، خبریه و انشائیة، برخی احکام و حالات و ارتباط معنایی میان آن‌ها و مطابقت آن‌ها با آیات قرآن.

ه. "حانم، اسحو" در بیان وجوه بلاغی ساختار نحوی قرآن، که در چهار جلد، تمام مباحث نحوی همچون افعال قلوب و رجحان، تحویل، انواع مقاعیل، باب اختصاص و اشتغال ذکر شده است.

از آن جایی که هر کلمات قرآن کریم مرتبط با محتوا و معانی باطنی آیات است و این دو امر جدای از هم نمی‌باشند. لذا نسبت در بافت ظاهری آیات سهم اصلی و مؤثر را در رسیدن به مراد و مفهوم کلام خداوند دارد. تطابقت با سبک جدیدی که در قرن معاصر به آن روی آورده شده و موسوم به سبک درون‌نگار است، علاوه بر توجه به سیاق بیرونی و شأن نزول آیات، وجوه ادبی قرآن و تناسب میان آیات و سوره‌ها نیز، اعجاز بلاغی این متن مقدس و تفاوت آن با متون بشری را به نمایش می‌گذارد و واد متکلم حکیم و علیم آن را به بندگان یادآور می‌شود.

امید است با معرفی قرآن‌پژوهان معاصر به جامعه قرآنی ایران و در گردان آثار ارزشمندی که در کشورهای دیگر در حوزه زبان و ادبیات قرآن کریم انجام می‌گیرد، شاهد توسعه و تعمیق روزافزون مطالعات قرآنی در کشور باشیم.

"و من الله التوفیق"